

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312.

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna številka 1.50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vsih vrst je plačati po ceniku od petih vrate. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Učitelji meščanskih šol in UJU

Učitelji meščanskih šol imamo svojo posebno strokovno organizacijo »Udruženje nastavnika gradnjanskih šol«. Vendar nas je več, ki nismo tam organizirani, nego v UJU, medtem ko so nekateri organizirani v obeh organizacijah.

Mene so večkrat vprašali tovariši iz osnovnih šol, zakaj smo osnovali posebno Udruženje, a tovariši iz meščanskih šol, zakaj jaz ne vstopim v posebno Udruženje meščanskošolskega učiteljstva.

Poskušal bom iznesti v tem članku svoje mnenje o tem vprašanju ter vzpodbuditi še druge, da se javijo in iznesejo svoje mnenje, da najdemo potem pravo rešitev, v našem lastnem interesu.

Predlansko leto sta se dogodila dva fakta, ki sta posebno važna za razpravo, zato jih tudi navajam.

Udruženje meščanskošolskega učiteljstva v Splitu je predložilo tamošnjemu poverjeništvu UJU, naj ga isto sprejme v UJU, kot okrajno učiteljsko društvo. Tega predloga si UJU ni osvojilo, temveč je enak predlog odbilo tudi poverjeništvo Ljubljana. Tovariši iz Slovenije so pisali v »Učiteljskem Tovarišu«, da Udruženje meščanskošolskih učiteljev ne more dosežati popolnih uspehov, ker je izolirano in zaradi tega šibkeje. Če bi bilo skupaj z UJU bi doseglo lažje svoje zahteve. V tem je izražena želja, da se ujedinita obe organizaciji, ni pa povedano na kak način bi se to zgodilo.

Kaj povzemamo iz tega? Težnja meščanskošolskega učiteljstva priti v UJU in pripravljenost UJU, da jih sprejme. To je zame pri vseh stvari glavno.

So poedinci med nami, ki niso za to. Rečeno mi je bilo, da so bili na kongresu v Splitu nekateri proti temu, da se imenujemo učitelji in so zahtevali naziv profesorja. Mislim, da se na te ni treba ozirati. Sreča pa je, da večina ni takšna.

Ker smo konstatirali na obeh straneh pripravljenost za likvidacijo posebnega Udruženja meščanskošolskega učiteljstva, moramo iskati tudi načina, kako bi se to najbolje izvedlo. V to svrhu se moramo vprašati — v kakih odnosih stojimo eni proti drugim, oziroma v kakšnem medsebojnem odnosu so naši skupni interesi. Bodimo utilitaristi in ne sanjarji.

Naš socialni položaj je isti. Državna uprava nas enako plača in nam je odredila enak pravni položaj; tkzv. »boljša družba« vidi še danes v enih in drugih »polkulture ljudi«. Predstavniki te »boljše družbe« pravijo, da smo mi boljše plačani nego n. pr. sodniki, čeprav imajo oni boljše plače, češ, da je razmerje med našo plačo in potrebami večje nego pri njih.

Tako država in družba, a mi? Mi mislimo, da je življenje v središčih, kjer delamo, zelo težko, da nam nalaga težke naloge in da nagrada ni ekvivalentna vrednosti našega dela niti našim potrebam.

To nam je skupno: Priboriti si moramo boljši socialni položaj. A če imamo skupni cilj, ki ga moremo doseči samo z borbo proti skupnemu neprijatelju, potem je logično, da skupno delamo, ker bomo s tem močnejši.

To sodelovanje nam je posebno potrebno pri ustvarjanju kulturnih ciljev naše organizacije, ki se jim dosedaj ni poklanjala posebna pažnja, ker smo bili preveč okupirani v borbi za »naš vsakdanji kruh«. Kaos v upravi, protekcija in partizanstvo so absorbirali vse moči naše organizacije v puste intervencije za poedince. V nadaljnjem se moramo ozreti tudi na izobrazbo naroda in na samoizobrazbo.

Učiteljska organizacija ne bode pomembna mnogo brez močnih ekonomskih institucij v sami organizaciji. Za te institucije je

potrebno število članstva, ki ga mi sami nimamo. Učiteljski domovi, tiskarne, samopomočne zadruge, hranilnice, borbeni fond, strokovni in propagandni tisk itd. Učiteljsko meščanskih šol, osamljeno ne more tega nikoli ustvariti tako kot bi se to zgodilo s skupnim delom.

Meščanska šola pripada v glavnem osnovnemu pouku. Njen problem se bo reševal skupno s problemom osnovnega pouka. Tudi tu je sodelovanje potrebno.

Bila bi megalomanija, če bi trdili, da smo mi nekaka učiteljska elita, priznati se pa mora, da ne stojimo pod povprečnostjo. V več slučajih se je pokazalo, da smo s svojo prisotnostjo v učiteljskih organizacijah in na skupščinah veliko pripomogli, da se je premikal organizacijski voz naprej. Tega bi ne bilo, če bi vstopili v UJU potomo posebnega Udruženja meščanskošolskega učiteljstva, kakor si to nekateri predstavljajo, pač pa bi bilo to na obojestransko škodo. Jaz mislim, da bi tovariši iz osnovnih šol z našim sodelovanjem v UJU precej pridobili, a mi od njih tudi. S svojim sodelovanjem bomo pripomogli, da bo organizacija močnejša, a poena organizacija nam daje več upanja, da bomo dosegli svoje namene.

Prepričan sem, da je obstoj »Udruženja meščanskošolskega učiteljstva« nam v škodo in da ni dober način likvidacije, če bi bilo Udruženje sprejeto v UJU kot posebno okrajno učiteljsko društvo, temveč bi bilo najboljšo rešenje to, da postanemo enakopravni člani okrajnih društev in bomo imeli pri vseh odborih posebne odseke ali referente za specialna vprašanja meščanskih šol in meščanskošolskega učiteljstva, po poslovniku, ki ga je sprejela lanjska skupščina poverjeništvu Split.

Iznesel sem svoje mišljenje o tem vprašanju in pričakujem, da bodo tudi drugi povedali kaj mislijo o tem.

Ivan Kljenak,

uvodni članek v »Pokretu« z dne 1. III. 28.

Klasifikacija in še drugo.

II.

Temeljna napaka naših šol je, da se pod pojmom vzgoje razume samo še učenje. Sicer je še vedno čuti pedagoške teoretike, ki ponavljajo: ves pouk bodi vzgojevalen! Toda resnica je, da se vzgojna načela teptajo bolj in bolj. Pravzaprav je zavest o vzgojnih načelih ponekod ugasnila popolnoma. Vzgojni grehi naših šol rastejo strahotno in malokdo je še, ki bi to čutil. Če smo imeli kdaj birokratizacijo šolske uprave, smo danes razvili birokratizacijo pouka. Ta teden moraš obravnati to in to učno snov! se ti ukazuje. Ako ne ubogaš, računaj s posledicami. Vzgojnih in učnih načel ni nikjer več, kdor ti ukazuje, nima več mladine pred očmi, ampak ti odgovarja kratko in rezko: Predpisano je!

Predpis je Damoklejev meč, ki visi nad vzgojiteljem in predstojnikom. Zavod mora doseči »uspehe«, ne sme zaostajati za drugimi zavodi, in tako se zaradi uspehov začne tekma, katera šola bo »boljša«. Učitelji imajo premalo ur, gojenci preveč, vzgojni principi se brez pomislekov žrtvujejo učenju, »uspehi« pa so končno kronani s 50% nezadostnih redov.

Vzemimo le eno načelo: vzgoja in pouk bodita individualna! To načelo nikakor ni med največjimi. A kako je po naših šolah z individualno vzgojo in z individualnim poukom? V osnovni šoli bi še šlo, ker ima vse predmete v rokah večina isti učitelj. Lahko spozna otroka, vidi njegove vrline in slabosti. Toda včasih se razredništvo menja vsako leto že na višje organiziranih osnovnih šolah. V meščanskih in srednjih šolah pa sploh

ni več govora o upoštevanju gojenčeve individualnosti. Tu se »razlagae in največkrat učitelji vse leto niti po imenu ne spoznajo vseh dijakov. Ali ni to absurdno? Ali imam potem kak vpogled v učenčevo znanje, v njegove zmožnosti? Ali ga morem pravično ceniti? Imam pravico uradno ugotoviti nezadosten uspeh po nekaterih formalnih vprašanjih? Če pa dobi tak učenec en edini nezadosten red, je zaznamovan za klasifikacijo iz vseh predmetov: nastopi solidarnost poučujočih, ki se pridružijo z nezadostnimi redi.

Kako je pri nas šola izgubila vsakršno vzgojno misijo, je menda že odveč povdarjati. Učenci se strahujejo z odurno silo, ki sama ob sebi jemlje učitelju vsakršno kvalifikacijo za vzgojitelja. Če bi učni načrti tudi ne bili največkrat genialno nesmiselni, če ti tudi ne bi predpisovali, da obravnavaš ulomke in stožec in Turke in Ameriko in severni tečaj isti dan — brez zveze in brez vsakršne vsebine — pa morali prav gotovo delati silo vsem onim svojstvom učenca, ki bi jih moral negovati in razvijati.

Prvo je, da se čuvata otrokovo telesno in duševno zdravje. Ves naš nemško-francoski učni sistem pa je tako urejen, da posebno o telesnem vzgojevanju ni govora. Če nimamo prenapoljenih razredov, pa imamo rekorderstvo »uspehov«, rekorderstvo »dobrih« šol, nesmiselnega učenja na pamet, nepraktičnega dresiranja, nešteti »domačih« nalog. Zrak, solnce, prehrana, narava, to ni vse nič v primeri z »uspehi«. Pri preiskavi dr. Zgeča in tovarišev po nekaterih osnovnih šolah se je izkazalo, da je večina mladine premočno hranjena, nezadostno razvita in zdravstveno vse prej kot v idealnem stanju. Večina naših šol, nižjih in srednjih, s katerimi se tako radi bahamo, gre nemoteno mimo in preko teh težkih dejstev k »uspehom«. Imamo šole s kopalnimi napravami, kjer se skozi več let niti enkrat ne okopajo učenci, ker bi to najbrže škodovalo njih zdravju. Zato pa se tem pridneže uče higijeno ter dobivajo iz nje komaj zadostne in nezadostne redel! Socialne razmere so posebno po mestih vedno težje, zato bi morali vse storiti, da vsaj najvažnejša higijenska načela prodrejo v množice ter jih proniknejo. Pa se greši proti njim v dobi, ki je najnežnejša in najmerodajnejša za vso človekovo prihodnost! Greši se tam, kjer bi morali razviti največje prosvetljevalno delo.

Če pa se greši v fundamentalnih načelih, kaj naj še pričakujemo od... vzgojevanja po naših učilnicah? Kdor je količjak zasledoval del naših izobražencev, je moral ugotoviti, v zvezi vsem študijem, ki jih imajo za seboj, njih rastočo nesamostojnost. Tudi ta težka napaka je največ plod našega šolskega sistema. Vse naše šole imajo napako, da ubijajo človekovo samostojnost. Učencu predpisujemo korak za korakom, povežali smo mu roke in noge. Če hočemo vzgojiti samostojnega človeka, ga moramo čim prej prepustiti samemu sebi, navajati ga, da dela svobodno, iz lastnega nagiba in neovirano. Pustimo mu, naj izbira sam med dobrim in zlo! Zato pa budimo v njem čut odgovornosti! Dajmo mu prostost, a vnaprej nikdar ne računajmo z njegovo slabostjo. Na otroka pazimo zato, da ne pade, a nikdar ne hodimo za njim, da bi ga ulovili v pregrešku.

A samo to pomislimo, pa vidimo, kako predpotopna je v marsičem naša šola. Zahteva po »novi« šoli, pa naj je delovna ali kakršnakoli, ni nič drugega kot reakcija, odpor proti vsem onim usodnim napakam, ki jih ima današnja. Ali ima ves naš današnji pouk količjak v sebi, kar bi vzgajalo k samostojnosti, kar bi človeka osvobodilo? »Disciplina« to je prvo. Menda imamo šolo sploh samo radi discipline — po slavnem nemškem vzoru, ki se je mogel roditi le v pruskem militarizmu. (Glej »Popotnika« št. 7, str. 179!) Naša šola ustvarja lutke, ki naposled s samozadovoljstvom občudujejo sebe, a niso vajene delati samostojno. Zato pa so žrtvovali najdražje in največje, kar ima človek, zavest

svoje notranje prostosti. Tak človek je potem svoj živ dan plašen hlapec. Ali smo res poklicani ustvarjati hlapec v šoli?

Ne bo dovolj, da porušimo sedanji nemško-francoski šolski sistem, morali bomo vzgojna vprašanja razmotrivati resneje kot se godi pri nas. Razprave o vzgoji so vsah-nile, publikacij ni nikakih, sama »Šolska Matica« je začela zamirati. Šola je vzgojo popolnoma prerasla. Iz slovenskega učiteljstva je v zadnjem času sicer izšla težnja, da se že enkrat kritično pretehta, kako je pravzaprav pri nas, začela se je borba za reformo šolstva, a kakor je ta nastop deloma nejasen in še ne izkristaliziran, vendar bi bil zločin na šolstvu, ako bi hoteli še te skromne reformne poskuse potlačiti v prvem začetku. Vse šolske razmere naravnost vprijeti, da se začne z našo mladino v vzgojnem in učnem oziru drugače postopati. Vprašanja so tu, preko katerih ni več mogoče. Javnost je že začela razpravljati o njih in pri tej priliki pada odij še najbolj na učiteljstvo, na vse učiteljstvo, tako nižjih kot višjih šol! Ali bo res še mogoče po starih kolovozih? Ali nas ne bo razvoj naposled prisilil, da revidiramo svoje šolstvo, da pogumno pogledamo resnici v obraz in priznamo vse napake in vse absurdnosti našega učnega in vzgojnega sistema — če sploh zasluži ta naziv!

Učiteljstvo osnovnih šol, združeno v svoji organizaciji, je prvo pričelo razmotrivati pereče šolsko in vzgojno vprašanje. Dolžno je iti dalje v zvezi očitkom o diletantizmu in pedagoškem reacionarstvu. Ako ne bo problema rešilo, bo vsaj pripomoglo, da se razčisti kar je nujno potrebno razčiščenja.

Splošne vesti.

PORAZNA KVALIFIKACIJA NA LJUBLJANSKIH SREDNJIH ŠOLAH.

Nimam namena polemizirati s člankom v »Jutru«, ki nosi gornji naslov. Učni uspehi, izraženi v statističnih podatkih o običajnih klasifikacijskih rezultatih, ne morejo biti prava baza za temeljito razpravljanje o problemih sedanje šole — ne glede na mnenje, ki ga ima pedagoški svet o raznih klasifikacijskih metodah. Ne rečem, da bi se iz takih številk in statistik ne dalo marsikaj razbrati in sklepati (— tudi marsikaj nenameravane!) —, problemu samemu pa gotovo ne pridemo s takimi metodami do živega. Treba ga bo že nekoliko globlje zagrabiti in ga pokazati v vzročni zvezi z drugimi sodobnimi šolskimi, vzgojnimi, kulturnimi in socialnimi problemi. Prav gotovo se z ugotovitvami, da »duh časa« odvajja mladino od učenja in s poizkusi, zvaliti krivdo neuspehov na osnovno šolo, ne premaknejo ni za las naprej v reševanju perečega vprašanja. Nismo tako zaverovani v svoje delo, da ne bi prenašali kake kritike, a kratkomočno trditi, da je uspeh na srednji šoli nemogoč, ker učenci na osnovni šoli ne dobe potrebne podlage za srednješolski študij, se pravi glavno krivdo vseh neuspehov srednje šole (nižje in višje!) npriti osnovni šoli. To stališče pa je vendar nekoliko prekomodno. Logično bi lahko tudi trdili, da je osnovna šola kriva neuspehov pri visokošolski mladini, kajti z univerze prihajajo pritožbe radi slabe znanstvene priprave dijaškega naraščaja za visokošolski študij.

No take očitke sem slišal že pred tridesetimi leti, ko sem nastopil učiteljsko službo in ponavljali se bodo, dokler bo obstajala srednja šola. Takrat so me ti očitki razburjali, ker se mi je že kot mlademu učitelju zdelo zgrešeno, da se smatra osnovna šola v prvi vrsti kot pripravnica za srednjo šolo, ko ima vendar kot edino izobraževališče širokih plasti naroda svojo določeno in nad vse drugačo nalogo, ki je ne sme na ljubo nobeni drugi zapostavljati. Na tem stališču stoji danes vse podozlersko učiteljstvo. Priliko sem imel marsikaterega fanta posebej pripraviti za

brez posestva; delavec brez dela; skrb za službe; gospodar vodne žage tudi dela; gospodar parne žage ne dela.

Ura: številke na uri; kazalca; na kateri številki je mali kazalec, ko začne šola; na kateri veliki kazalec; čez eno uro; ob 12ih; koliko črtic je med dvema številkami; minute; koliko črtic je med tremi, štirimi, med vsemi številkami; ena ura, pol ure, četrt ure, tri četrt ure; koliko minut; mala številnica za minute; sekunde; kolikokrat udari žila v eni minuti; kolikokrat dihnemo v eni minuti; koliko časa hodimo iz ene vasi v drugo; koliko časa pišemo nalogo; koleša v uri; pero; navijanje; kako obvarujemo uro; iz kakšne kovine je; iz česa so kolešca; kakšne ure so; koliko stanejo; kako se vemo, koliko je ura; zvonjenje; solnce; kako bi bilo brez ure; solnčna ura.

Jesen: Toplota; dan; kdaj solnce vzhaja in zahaja; kje solnce vzhaja in zahaja; kje je solnce opoldne; senca palice opoldne; rast na polju, vrtu, travniku in gozdu; 23. septembra; kaj se je spremenilo s solncem.

je mlinarjevo delo; mlinarjeva obleka; delo ponoči; življenje v mlinu; iz katerih vasi prinesejo žito; kako bi si pomagali brez mline; kdo dela namesto človeka; človeška sila; vodna sila; en mlinar za več vasi; mlinar pomaga ljudem, ljudje pa njemu.

Žaga: Kje je dobil mizar les; kje raste les; hloh in veje; grče; s čim merimo debelino hlohov; kje merimo, posestnik gozda; tesarji; voznik; žagar; kje je žaga; njena lega; kam položijo hloh; kaj goni žago in premika hloh; naprave, ki vežejo žago z vodnim kolesom; odrezki; žaganje; deske razne debeline; deske iz raznega lesa; grče; drevesni krogi; sveži in suhi hloh; kateri so mehkejši; kateri so boljše; čigave so deske; koliko je treba plačati žagarju; kaj je zanj najtežje delo.

Parna žaga: Parni stroj; s čim kurijo; kaj bi drugače z žaganjem; voda v kotlu; vodomer; parna sila; cilindri; bat; manometer; bat poganja kolo; pas; tranzmisijska; pas in tranzmisijska na koleša; pas na cirkular; oblika cirkularja; pas na žago; kaj reže žaga; oblika cirkularja; ali hitrejšje reže

parna ali vodna žaga; delavci; delovodja; pisar; gospodar; čigav je les; od koga je gospodar kupil hloh; kje ima svoje gozdove; kakšen les raste v njegovih gozdovih; na kaj prodajajo hloh; po čem je m²; dolžina in debelost hlohov; kaj si je moral gospodar kupiti; popraviljanje strojev; koliko dobivajo delavci na dan; od kod so; ali imajo dom in njuje; koliko družine morajo prerediti; kam daje gospodar zrezan les; po čem proda m²; za kaj porabi odrezke hlohov in obrezke desk; kdo kupi les; koliko ima dobička pri m²; vsi gospodarjevi stroški; ali bolje živi gospodar ali delavci; tovarna, stroji, hloh in denar brez dela; delo brez strojev; delo brez hlohov; na čem vozijo hloh v žago; tračnice; tir; hloh so isti na vodni žagi kot na parni žagi; naprave so drugačne; kaj je boljše; voda pada na koleša; para pritiska na bat; kaj se zgodi z delavcem, če mu gospodar odpove službo, kaj bi se zgodilo s tovarno, če bi delavci odpovedali delo; tovarnar, posestnik, gospodar, podjetnik, delodajalec; delavec, njegova delovna sila, živa sila,

LISTEK.

JOS. DOLGAN:

Učni načrt kmetske delovne šole.

Drugi razred.

Mlin: Čiščenje žita; kakšna zrna so še med neočiščenim žitom; ljulika; graščica; pleve; smeti; čiščenje na rešet; čiščenje s čistilnikom; katera zrna pustimo za seme; kdo nese ali pelje v mlin; mlinar; potok; jez; struga; mlinska koleša; kako so narejena; koliko jih je; kako ustavijo mlinsko kolo; kdaj kroži mlinsko kolo hitro ali počasi; kaj goni mlinsko kolo; naprave v mlinu; vidni deli pri mlinu; kam se stresa žito; kaj žito stre in zmelje; kaj se usiplje z mlinske naprave; koliko zmelje v eni uri; koliko žita je bilo v vreči; koliko smo dobili moke; koliko otrobov; kaj smo dali mlinarju; kakšno